

УДК 336.71-368.91; 35.07:005.5(075)
DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.5/09>

Клименко О.В.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Розроблено комплекс поглядів, уявлень, ідей, спрямованих на тлумачення сутності системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні. Сформульовано та обґрунтовано наукові положення, сукупність яких можна кваліфікувати як нову ідею щодо наявності прямого та зворотного зв'язків між ланками різного рівня в системі регулювання ринків небанківських фінансових послуг. Представлено погляди на цілі і тренд цієї системи. Проаналізовано стан ринків небанківських фінансових послуг на прикладах діяльності їх окремих сегментів. Виявлено основні закономірності, динаміку та напрями їх розвитку. Проаналізовано механізми державного управління ринком страхування в Україні. Страховий ринок України просувається у позитивному напрямі, має значний потенціал для подальшого розвитку, але поки що суттєво поступається аналогічним ринкам демократично й економічно розвинутих країн. Показники функціонування ринків страхування безпосередньо залежать від ВВП країни та рівня забезпечення життєвих потреб її населення. Головними цілями й завданнями подальшого розвитку зазначених ринків в Україні, системи і механізмів їх регулювання є підвищення прозорості, капіталізації, ліквідності, інтеграція в європейську систему. Основним чинником, який стримує швидке зростання цього ринку, є низький платоспроможний попит населення на страхові послуги. Специфіка страхового ринку потребує наряду з розглядом цього сектора небанківських фінансових послуг загалом по державі ще й деталізації нюансів діяльності суб'єктів, які функціонують у регіонах України. Показано проблеми діяльності страхового ринку та питання, що стримують його розвиток. Систему регулювання ринку страхування необхідно вдосконалювати. Для підвищення захисту споживачів страхових послуг органи державного регулювання мають вжити подальші заходи щодо позбавлення ринку від проблемних, неплатоспроможних, недобросовісних страхових компаній. Запропоновані рекомендації з розширення механізмів регулювання страхового ринку.

Ключові слова: економіка, держава, ринки фінансових послуг, страхування, законодавство, потенціал, управління, регулювання, проблеми, розвиток.

Постановка проблеми. Поняття «ринки фінансових послуг», яке вживається при подальшому розгляді окресленої теми, визначено у відповідному Законі України від 12.07.2001 р. № 2664-III (із змінами і доповненнями)¹. Цей Закон встановлює загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг. Його метою є створення правових основ для захисту інтересів споживачів фінансових послуг, правове забезпечення діяльності і розвитку цих ринків та єдиної державної політики у фінансовому секторі України. Важливо підкреслити, що відповідно до законодавства України ринки фінансових послуг – це сфера діяльності учасників ринків фінансових послуг із метою їх надання та споживання. При цьому учасниками ринку фінансових послуг є особи,

які мають право надавати ці послуги, особи, які проводять діяльність із надання посередницьких послуг на зазначених ринках, об'єднання фінансових установ, включені до реєстру саморегульованих організацій, споживачі фінансових послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні і практичні засади діяльності і механізми державного управління ринками небанківських фінансових послуг досліджували провідні українські та закордонні науковці. Найбільшу увагу в цій галузі вчені приділяли ринку страхування. Незважаючи на суттєві результати досліджень, деякі аспекти державного управління з використанням механізмів регулювання сфери небанківських фінансових послуг вивчені недостатньо. Певні питання щодо державного управління (регулювання) ринків небанківських фінансових послуг потребують переосмислення з урахуванням стратегічного курсу у політиці, який обрала Україна. Необхідно, щоб механізми

¹ Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-III. URL: <http://zakon.5.rada.gov.ua/laws/shows/2664-14>.

державного управління, регулювання зазначених ринків із боку держави відповідали фінансово-економічним реаліям у країні, дотримувалися принципів незмінності стратегічного напрямку реформ, що впроваджуються, не реагували на зміни політичної кон'юнктури, відповідали інтересам українського суспільства [1]. У статті [2], наприклад, підкреслено, що шлях до формування суспільного прогресу залежить, перш за все, від визначеності пріоритетів в економіці. Саме тому пріоритети і перспективні плани, механізми здійснення державного управління (регулювання) ринків небанківських фінансових послуг мають бути визначеними і зафіксованими у відповідних нормативно-правових документах України та науковій літературі. Питанням теорії, практики, механізмів державного управління в Україні присвячені фундаментальні праці багатьох українських вчених, названих у роботі [1–5] та інших публікаціях. Наукові основи функціонування ринків небанківських фінансових послуг і, насамперед, ринку страхування викладені у сотнях монографій. Назвати усіх авторів неможливо через обмежений обсяг статті. По ходу розгляду конкретних питань у статті зроблені посилання на використані літературні джерела.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні умов, механізмів та заходів впливу на реалізацію державного управління у формі регулювання сфери небанківських фінансових послуг в Україні, виявленні особливостей і недосконалостей механізму державного управління (регулювання) ринками небанківських фінансових послуг на прикладі ринку страхування, оцінці сучасного стану цих ринків, обґрунтуванні пропозицій щодо вдосконалення їх функціонування і розвитку та гармонізації з європейськими практиками.

Об'єктом дослідження у статті є механізми державного управління у сфері надання небанківських фінансових послуг на прикладі регулювання ринку страхування. Предметом дослідження є сучасний стан ринків небанківських послуг в Україні, теоретико-методичні та прикладні аспекти механізму їх державного управління (регулювання), нюанси функціонування цих ринків. У процесі збору матеріалів для цієї статті використані сучасні методи системно-структурного та формально-логічного аналізу, прогнозування, економіко-статистичні методи, порівняльні підходи та узагальнення. *Інформаційна база* – закони України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, офіційні матеріали Державної служби статистики та Національного

банку України, щорічні звіти та розпорядження Нацкомфінпослуг, фундаментальні монографії, підручники та навчальні посібники на тему механізмів державного управління, а також щодо теорії і практики функціонування ринків небанківських фінансових послуг, публікації в українських періодичних виданнях, результати наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з тлумаченнями, наведеними у класичних словниках та енциклопедіях, управління – це складова частина, елемент системи різної природи, у тому числі соціально-економічної, що забезпечує збереження певної структури системи реалізацію її руху в заданому напрямі та організовує функціонування загалом. Управління передбачає систематизований набір засобів впливу, механізмів впливу на підконтрольний об'єкт. Управляти – це керувати, спрямовувати діяльність, дії будь-кого або будь-чого. Державне управління – це діяльність органів державної влади. Поняття державного управління тісно пов'язане з поняттям публічного управління та адміністрування. Ці два поняття мають багато спільних рис і функцій, але в деяких питаннях суттєво різняться. Поняття «державне управління» значно ширше, ніж «публічне управління та адміністрування». Публічне управління та адміністрування є складовою частиною державного управління в Україні, і спрямовано воно на суспільні сфери, галузі, різновиди відносин у державі [1, с. 54]. Саме тому механізми, що притаманні системі публічного управління та адміністрування, є механізмами державного управління.

Відповідно до енциклопедичного визначення поняття «регулювання» передбачає упорядкування, налагодження, створення сприятливих умов, спрямування розвитку, руху об'єкта (у нашому випадку це системи небанківських фінансових послуг у державі), у напрямі приведення його до стану, який забезпечує ефективну діяльність. Державне регулювання ринків фінансових послуг передбачає здійснення комплексу заходів щодо контролю та нагляду за ринками фінансових послуг із метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам. Регулювання небанківських фінансових послуг – це державні правила і закони, призначені для контролю за діяльністю страхових компаній, поведінкою посередників (агентів, страхових брокерів) на цьому ринку. Регулювання на страховому ринку створює умови для виникнення нових страхових компаній і розширення їх послуг.

Таким чином, державне регулювання є одним із механізмів державного управління. У монографіях, присвячених дослідженню цієї теми, підкреслюється, що системі державного управління притаманні масштабність, різноманітність управлінських впливів, специфіка побудови органів управління, які забезпечують функціонування держави, законодавчі і нормативно-правові механізми контролю, менеджменту, прийняття рішень і доведення їх до практичного втілення.

Система управління державними фінансами, яку очолює Національний банк України (НБУ), є найважливішою, найпотужнішою і найвпливовішою у державі. Сферою небанківських фінансових послуг до 2019 р. опікувалась Національна комісія, яка здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг (Нацкомфінпослуг). Тобто Нацкомфінпослуг протягом останніх десятиріч здійснювала державне регулювання діяльності ринків страхування, кредитних спілок, ломбардів та інших сегментів небанківських фінансових послуг, що, по суті, є механізмом державного управління у зазначеній сфері. Державний орган, який регулює і, за великим рахунком, спрямовує діяльність ринків небанківських фінансових послуг, у спеціальній літературі доволі часто визначають як «регулятор».

Небанківські фінансові послуги – це одна із галузей фінансово-кредитної системи України, від ефективності функціонування якої певною мірою залежить не тільки стабільність фінансової системи та економіки держави загалом, а і ринкові відносини у країні та її регіонах, соціально-економічний розвиток суспільства, еволюція його свідомості в напрямі євроінтеграції. Стійкість ринків небанківських фінансових послуг в умовах постійних коливань і криз у світовому фінансово-економічному просторі прямо залежить від регулятивних рішень органів державної влади, тобто від ефективності державного управління (регулювання) у цій сфері.

Розгляд сучасного стану розвитку сфери небанківських фінансових послуг на прикладі сектору страхування свідчить, що державне управління цією сферою шляхом регулювання її діяльності являє собою розгалужену систему із кількох підсистем (механізмів, що визначають порядок діяльності), структурно і функціонально пов'язаних із суб'єктами ринків фінпослуг, а також центральними і регіональними органами державної влади та саморегулювальними організаціями [5]. Аналізуючи державне управління у вигляді механізму регулювання ринків небанківських фінансових

послуг, необхідно, по-перше, підкреслити, що Україна визначила стратегічним напрямом свого розвитку повноправне членство в Європейському Союзі (ЄС). Фінансово-економічна система держави і, відповідно, ринки небанківських фінансових послуг поступово трансформуються у бік європейських стандартів. Тому заходи і механізми регулювання цих ринків мають бути орієнтовані на скоріше входження України у світовий простір таких послуг. Очевидно, такий напрям сприятиме залученню іноземних інвестицій в усі сфери бізнесу. У нашій статті [3] проаналізовано заходи, які вживаються Україною для імплементації національного законодавства у сфері ринків небанківських фінансових послуг і механізмів їх регулювання щодо стандартів ЄС. У доповнення до зазначеного в цій публікації звертаємо увагу на наведене нижче.

В європейській моделі державне управління найчастіше розглядається як підгалузь права. Тому для всіх сегментів ринків небанківських фінансових послуг і, насамперед, ринку страхування актуальним завданням є узгодження українських законодавства і нормативно-правової бази, які стосуються державного управління (механізму регулювання) у сфері небанківських фінансових послуг, із директивами ЄС. У разі реалізації такого плану ця сфера стане одним із дієвих інструментів розвитку й євроінтеграції економіки нашої держави. Крім того, на прикладі регулювання зазначеної сфери будуть відпрацьовані правові, організаційні, інформаційні, кадрові та інші механізми державного управління у прив'язці до міжнародного законодавства і практики його застосування.

Визначаючи наявність ознак європейського напрямку розвитку української системи державного управління і безпосередньо механізмів регулювання у сфері небанківських фінансових послуг, а саме у секторі страхування, необхідно чітко виявити її відмінності та конкретизувати заходи, які треба реалізувати для пристосування української системи до європейської моделі, при цьому проаналізувати і врахувати тенденції розвитку на перспективу європейського і світового ринків страхових послуг, а також спрогнозувати місце України на цих ринках. У статті [4], наприклад, висловлено припущення, що зростання світової економіки сприятиме розвитку страхового сектору. Очікується зниження вартості страхових продуктів у комерційному сегменті. У країнах із перехідною економікою будуть зростати премії зі страхування життя. Ринки, що розвиваються,

стануть основною рушійною силою, якщо економічне зростання зазначених країн буде стабільним, населення їх буде зростати, середній клас суспільства зміцниться. З таким прогнозом загалом можна погодитись і узяти його до уваги, розглядаючи напрями розвитку механізмів державного управління в Україні.

Стосовно українських реалій треба визнати, що вірогідність підтвердження висловленого прогнозу в нашій державі не є високою. Причина полягає в тому, що, з огляду на темпи збільшення внутрішнього валового продукту (ВВП), стан економіки України покращується дуже повільно. Для розв'язання наявних проблем у державі економіка України має зростати щорічно на 57%. Але такі темпи зростання ще не досягнуті. Приросту населення в Україні в останні роки не відбувається, скоріше, навпаки, чисельність населення працездатного віку постійно зменшується через еміграцію та виїзд громадян за кордон на тимчасове проживання і працевлаштування. Середній клас в українському суспільстві суттєво не зміцнюється. Тому державне управління має враховувати ці особливості і прогнозні тенденції розвитку ринків небанківських фінансових послуг у процесі розробки і впровадження на практиці механізмів їх регулювання. Системними механізмами державного управління у цій сфері в Україні мають бути корегування державної політики з урахуванням європейського досвіду, державна підтримка, державно-управлінські реформи, державні цільові програми та інше. Україні треба посісти провідні позиції на ринку ЄС. Держава має для цього необхідний потенціал.

Наведемо кілька конкретних прикладів. Так, можна очікувати і сподіватись, що медична реформа, яка поступово впроваджується в Україні, сприятиме розвитку медичного страхування і страхування життя. Для цього є реальні передумови. Справа лише в тому, наскільки швидко реформа медичної галузі буде втілюватися у життя українців та наскільки ефективною вона виявиться.

Другий приклад – вузькопрофільний. Прийняте правове рішення щодо впорядкування заводу на територію України автомобілів без розмитнення й узаконення вже завезених автомобілів позитивно відображається на обсягах їх страхування. Але в зазначеній темі щодо встановленого строку пільгового розмитнення раніше завезених на територію України авто і їх страхування деякі питання потребують подальшого уточнення і врегулювання на законодавчому рівні. Започаткова-

ний процес державного управління тут має відбуватись в інтересах як автовласників, так і держави. Пошуки механізмів врегулювання цієї проблеми мають бути розширені, а рішення ретельно відпрацьовані в юридичному і економічному аспектах та закріплені в законодавчих та державних нормативних актах.

Ще один приклад – зі сфери надання банківських і небанківських фінансових послуг, який потребує на рівні держави розроблення і реалізації пропозицій щодо їх вдосконалення. Йдеться про отримання громадянами України споживчих кредитів та мікрокредитів, які надають банки та мікрофінансові організації. Такі позики видаються швидко, але під надвисокі відсотки (іноді до 500% річних), які ретельно замасковані нюансами договорів кредитування і доволі часто незрозумілі позичальникам. У результаті в Україні набувають поширення випадки, коли клієнти мікрокредитних компаній прострочують виплати за кредитами і опиняються в боргах, вибратися з яких вже не в змозі. Безумовно, у таких сумних ситуаціях винні самі позичальники. Але держава має вжити заходи запобігання таким випадкам через регулювання системи мікрокредитування. Запобіжні заходи зобов'язані захищати громадян від небезпеки, пов'язаної з можливим нерозумінням споживачами суті швидких мікрокредитів через незначну грамотність у фінансових і юридичних тонкощах кредитування. Звісно, що збільшення розміру друкарського шрифту в договорах мікрокредитування для запобігання зазначеного негативного розвитку ситуацій недостатньо.

Список прикладів, де потрібне регулятивне втручання держави в діяльність ринків небанківських фінансових послуг, можна продовжувати. Найбільш актуальними завданнями державного управління (регулювання) у сфері, що розглядається, є посилення стійкості і стабільності ринків небанківських фінансових послуг шляхом державної підтримки суб'єктів вітчизняної економіки, підвищення доходів і платоспроможного попиту населення на ці послуги, посилення захисту споживачів страхового ринку, позбавлення проблемних, неплатоспроможних, недобросовісних страхових компаній, сприяння розвитку конкуренції на ринку, встановлення економічно обґрунтованого рівня винагороди посередникам і регламентування їх діяльності. Для вирішення цих завдань органи державного управління мають невідкладно удосконалити законодавчу базу у сфері страхування і модернізувати структуру ринків небанківських фінансових послуг загалом

відповідно до вимог законодавства ЄС та досвіду країн, які вже відпрацювали такі перетворення при вступі до Євросоюзу [3–5].

Стан ринків небанківських фінансових послуг, як і всіх інших ринків, характеризується деякими параметрами, які мають кількісне визначення і змінюються у часі. Що стосується ринку страхування, такими змінами можна вважати кількість страхових компаній у державі, річні обсяги зібраних страхових премій та обсяги сплачених відшкодувань по страхових випадках, величини індексу Герфіндаля-Гіршмана тощо [6–7]. Залежно від поставлених завдань параметри регулювання або їх кількісні показники змінюються. Можуть змінюватись у бік звуження або розширення також межі та діапазони регулювання показників ринків небанківських фінансових послуг.

Одним з елементів механізмів державного регулювання у сфері небанківських фінансових послуг є правове регулювання, з допомогою якого держава в особі регулятора на підставі законодавчих і нормативно-правових документів вказує суб'єктам ринку правила поведінки під час виконання ними функціональних обов'язків. Механізми правового регулювання на страховому ринку мають конкретний характер, оскільки пов'язані з реальними відносинами страховика і страхувальника. Вони спрямовані на забезпечення їхніх інтересів. Механізм (методи) правового регулювання ринку страхових послуг характеризується правами та обов'язками страховиків і страхувальників, ступенем визначеності дій страховиків та інших суб'єктів ринку (агентів, брокерів тощо), ступенем забезпечення прав і захисту страхувальників, забезпечення інтересів держави. При цьому регулювання здійснюється правовими засобами в законний спосіб і доводиться до виконання норм права.

Механізми стратегічного управління ринками небанківських фінансових послуг, а саме їх регулювання, передбачають аналіз стану і проблем, що виникають на цих ринках, виявлення і конкретизація причин, визначення методу реагування з урахуванням специфіки задач, забезпечення їх вирішення із залученням передбачених законодавством заходів впливу, контроль виконання суб'єктами ринку прийнятих рішень. На нинішньому етапі розвитку економіки держави рішення щодо регулювання діяльності ринків небанківських фінансових послуг у міру виявлених потенційних проблем і стратегічного напрямку їх розвитку розробляє і приймає Нацкомфінпослуг, тобто здійснює так зване ситуативне управління. Одно-

часно здійснюється цільове управління, метою якого є виділення найважливіших нині завдань, на невідкладне вирішення яких спрямовуються головні зусилля регулятора. Ефективність регулюючих заходів оцінюється їх адекватністю щодо певного сектору ринку небанківських фінансових послуг та результатом від впровадження заходів впливу. Ситуативне і цільове управління використовується регулятором як механізм державного регулювання ринків небанківських фінансових послуг.

Серед методів (механізмів) правового регулювання, які прямо або опосередковано використовуються під час регулювання ринків небанківських фінансових послуг, варто назвати імперативний, диспозитивний, рекомендаційний, заохочувальний методи. Імперативний метод (метод владних вказівок) найчастіше використовується задля регулювання найбільш значимих для держави інтересів у будь-якій сфері, у тому числі і при регулюванні фінансових послуг. Диспозитивний метод націлений на упорядкування певних відносин на ринку за допомогою дозволів, які передбачають саморегуляцію суб'єктами ринку власної поведінки, виключно на правовій основі. З огляду на те, що на ринку небанківських фінансових послуг сформовані і діють кілька саморегулювальних організацій [5], взаємодія регулятора з ними є доцільною під час вирішення різних проблем. Рекомендаційний метод полягає в наданні учасникам ринку рекомендацій (вказівок), які не є обов'язковими з юридичної точки зору для виконання, але враховувати їх суб'єктам ринку у своїй діяльності бажано. Заохочувальний метод передбачає створення спеціальних умов, вибір яких надає суб'єктам ринку додаткові матеріальні чи нематеріальні блага. Зазначені методи (механізми) правового регулювання базуються на різних підходах. Саме тому використання кожного з них окремо чи усіх разом для упорядкування певних відносин на ринках, що розглядаються, є раціональним і ефективним заходом регулювання з боку держави.

Завдання і форма державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг визначені ст.ст. 20, 27 і 28 Закону України від 12.07.2001 р. № 2664-III. Вагомим чинником тут є застосування заходів впливу та накладання адміністративних стягнень. Нормативно-правові акти, які є регуляторними актами, мають відповідати вимогам Закону України «Про заходи державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності». Складовою частиною загальної системи нагляду за органами, які

здійснюють державне регулювання ринків фінансових послуг, є пруденційний нагляд. Основними напрямками пруденційного нагляду на зазначених ринках є перевірка додержання встановлених критеріїв та нормативів щодо: ліквідності; капіталу та платоспроможності; прибутковості; якості активів та ризиковості операцій; якості систем управління та управлінського персоналу; додержання правил надання фінансових послуг. Під час виконання пруденційного нагляду регулятор має право в межах своїх повноважень на перевірку (інспекцію) діяльності учасників ринків фінансових послуг (крім споживачів фінансових послуг), їх афілійованих та споріднених осіб. У разі виявлення порушень законодавства і нормативно-правових актів регулятор застосовує заходи впливу та накладає адміністративні стягнення, надсилає фінансовим установам та саморегулюючим організаціям обов'язкові до виконання розпорядження про усунення порушень.

Заходи впливу визначені у розділі VII Закону України від 12.07.2001 р. № 2664-III. Найбільш жорстким заходом впливу є анулювання ліцензії на право здійснення діяльності з надання фінансових послуг. Аналіз розпоряджень Нацкомфінпослуг щодо анулювання ліцензій на провадження, наприклад, страхової діяльності свідчить, що ліцензія анулюється лише у разі виявлення суттєвих порушень вимог ліцензійних умов та законодавства про фінансові послуги. Ліцензія анулюється, якщо виявлені порушення Товариством (страховою компанією) не усунені після розпорядження Нацкомфінпослуг усунути не лише виявлені порушення, а й причини, що сприяли вчиненню цих порушень. Найбільш поширеними з боку суб'єктів господарювання порушеннями вимог законодавства у сфері надання страхових послуг, на які звертає увагу Нацкомфінпослуг у своїх розпорядженнях, є наведені нижче.

Порушення ст. 31 Закону України «Про страхування» у частині обов'язковості представлення коштів страхових резервів активами визначених категорій:

– п. 3 ч. 1 статті цього Закону, відповідно до якого в разі настання страхового випадку страховик зобов'язаний здійснити страхову виплату або виплату страхового відшкодування у передбачений договором строк;

– ч. 1 ст. 25 Закону України «Про страхування», відповідно до якого здійснення страхових виплат і виплата страхового відшкодування проводиться страховиком згідно з договором страхування на підставі заяви страхувальника (його

правонаступника або третіх осіб, визначених умовами страхування) і страхового акта (аварійного сертифіката), який складається страховиком або уповноваженою ним особою (аварійним комісаром) у формі, що визначається страховиком;

– п. 36.2 ст. 36 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», відповідно до якого страховик (МТСБУ) протягом 15 днів із дня узгодження ним розміру страхового відшкодування з особою, яка має право на отримання відшкодування, за наявності документів, зазначених у ст. 35 цього Закону, повідомлення про дорожньо-транспортну пригоду, але не пізніше як через 90 днів із дня отримання заяви про страхове відшкодування зобов'язаний, у разі визнання ним вимог заявника обґрунтованими, прийняти рішення про здійснення страхового відшкодування (регламентної виплати) та виплатити його;

– п. 36.5 ст. 36 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів», відповідно до якого за кожен день прострочення виплати страхового відшкодування (регламентної виплати) з вини страховика (МТСБУ) особі, яка має право на отримання такого відшкодування, сплачується пеня з розрахунку подвійної облікової ставки Національного банку України, яка діє протягом періоду, за який нараховується пеня;

– п. 2.18 розділу 2 Ліцензійних умов провадження страхової діяльності, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 28.08.2003 р. № 40, зареєстрованих у Міністерстві юстиції України 15.09.2003 р. за № 805/8126 (далі – Ліцензійні умови), у частині невиконання страховиком обов'язку розміщувати страхові резерви в порядку та на умовах, визначених ст. 31 Закону України «Про страхування» і відповідними нормативно-правовими актами.

Важливо підкреслити, що анулювання (відкликання) ліцензії не звільняє Товариство (страхову компанію) від обов'язку виконувати свої зобов'язання за укладеними договорами зі споживачем фінансових послуг щодо видів послуг, на право провадження яких вони видані.

Висновки. Виконані дослідження та аналіз літературних джерел засвідчили, що на ринку страхових послуг виявлені випадки, коли страхові угоди використовуються суб'єктами ринку для так званої податкової оптимізації, тобто для ухилення від сплати податків із застосуванням тіньових фінансових схем, псевдострахових операцій. Для

позбавлення від цього зла необхідно, перш за все, покращити якість і достовірність інформації щодо діяльності страхових компаній. Впливовими заходами регулювання державою страхового ринку залишаються контроль і адміністративний нагляд за діяльністю страховиків. Механізми державного

регулювання усіх ринків небанківських фінансових послуг, включаючи ринок страхування, що проаналізовані у тексті цієї статті, мають розширюватись і поглиблюватись у напрямі посилення їх ефективності та наближення до європейських стандартів.

Список літератури:

1. Бакуменко В.Д., Бондар І.С., Горник В.Г., Шпачук В.В. Особливості публічного управління та адміністрування : навч. посібник. Київ, 2016. 256 с.
2. Єфремов В.В. Проблема невизначеності в економічних теоріях. *Економіка України*. 2015. № 3. С. 67–75.
3. Клименко О.В. Євроінтеграція сфери ринків небанківських фінансових послуг України. *Економіка та держава*. 2016. № 2. С. 109–112.
4. Золотарьова О.В. Ключові тенденції та пріоритети розвитку ринків страхових послуг в Україні. *Економіка і суспільство*. 2017. № 11. С. 413–420.
5. Клименко О.В. Розвиток системи регулювання ринків небанківських фінансових послуг в Україні. *Економіка України*. 2014. № 5. С. 58–69.
6. Ширінян А.С., Ширінян Л.В. Конкурентоспроможність ринку банківських послуг України: фактор суперництва, тенденції та результати. *Економіка України*. 2019. № 6. С. 18–38.
7. Гаманкова О.О. Ринок страхових послуг України: теорія, методологія, практика (монографія). Київ, 2009. 283 с.

Klymenko O.V. MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNANCE AT OF THE NON-BANKING FINANCIAL SERVICES OF UKRAINE

A set of views, submissions, ideas aimed at interpreting the essence of the system of regulation of non-bank financial services markets in Ukraine has been developed. Scientific provisions have been formulated and substantiated, the totality of which can be qualified as a new idea for the presence of direct and feedback links of different levels in the non-banking financial markets regulation system. The views on the goals and the trend of this system are presented. The situation of non-bank financial services markets is analyzed on the examples of activity of their separate segments. The basic laws, dynamics and directions of their development are revealed. The mechanisms of state management of the insurance market in Ukraine are analyzed. Ukraine's insurance market is moving in a positive direction, has considerable potential for further development, but is still significantly inferior to similar markets of democratically and economically developed countries. The performance of insurance markets is directly dependent on the country's GDP and the level of livelihood of its population. The main goals and objectives of further development of these markets in Ukraine, systems and mechanisms of their regulation are to increase transparency, capitalization, liquidity, integration into the European system. The main factor limiting the rapid growth of this market is the low solvent demand of the population for insurance services. Specificity of the insurance market needs in addition to the consideration of this sector of non-banking financial services in the whole country as well as detailing the nuances of the activities of entities operating in the regions of Ukraine. The problems of the activity of the insurance market and issues that hinder its development are shown. The insurance market regulation system needs to be improved. In order to increase the protection of consumers of insurance services, state regulators should take further measures to rid the market of troubled, insolvent, unscrupulous insurance companies. Recommendations on expansion of mechanisms of regulation of the insurance market are offered.

Key words: *economy, state, financial services markets, insurance, legislation, potential, management, regulation, problems, development.*